ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 29ης Απριλίου 2004 *

Στην υπόθεση C-102/02,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Verwaltungsgericht Stuttgart (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Ingeborg Beuttenmüller

και

Land Baden-Württemberg,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των οδηγιών 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν εκπαιδευτική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16), και 92/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48 (ΕΕ L 209, σ. 25),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Jann, προεδρεύοντα του πέμπτου τμήματος, C. W. A. Timmermans, A. Rosas (εισηγητή), A. La Pergola και S. von Bahr, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
γραμματέας: R. Grass,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η I. Beuttenmüller, εκπροσωπούμενη από τον T. Weber, Rechtsanwalt,

— το Land Baden-Württemberg, εκπροσωπούμενο από τον J. Daur,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Fruhmann,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη M. Πατακιά και τον H. Kreppel,

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 5ης Μαρτίου 2002, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Μαρτίου 2002, το Verwaltungsgericht Stuttgart υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, έξι προδικαστικά ερωτήματα επί της ερμηνείας των οδηγιών 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16), και 92/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48 (ΕΕ L 209, σ. 25).

2 Τα ζητήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της I. Beuttenmüller, αυστριακής υπηκόου, και του Land Baden-Württemberg (στο εξής: ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης) σχετικά με την άρνηση της Oberschulamt Stuttgart (ανώτατης διοικήσεως των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως της Στουτγάρδης) να αναγνωρίσει το δίπλωμα δασκάλας που απέκτησε η προσφεύγουσα στην Αυστρία ως ισότιμο με τα απαιτούμενα προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως του εν λόγω ομόσπονδου κράτους.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική νομοθεσία

3 Κατά το άρθρο 39, παράγραφος 2, ΕΚ, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων συνεπάγεται την κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας μεταξύ των εργαζομένων των κρατών μελών, όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή και τους άλλους όρους εργασίας.

Η οδηγία 89/48

4 Από την τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 89/48 προκύπτει ότι σκοπός της οδηγίας αυτής είναι η εφαρμογή μιας μεθόδου αναγνωρίσεως διπλωμάτων με σκοπό τη διευκόλυνση των Ευρωπαίων πολιτών κατά την άσκηση όλων των επαγγελματικών δραστηριοτήτων για τις οποίες απαιτείται, σε ένα κράτος μέλος υποδοχής, εκπαίδευση πέραν της δευτεροβάθμιας, εφόσον διαθέτουν διπλώματα που τους προετοιμάζουν για τις δραστηριότητες αυτές, που πιστοποιούν τη συμπλήρωση κύκλου σπουδών τουλάχιστον τριών ετών και που έχουν χορηγηθεί σε άλλο κράτος μέλος.

5 Η πέμπτη αιτιολογική σκέψη της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«[Εκτιμώντας] ότι, όσον αφορά τα επαγγέλματα, για την άσκηση των οποίων η Κοινότητα δεν έχει ορίσει το ελάχιστο επίπεδο των αναγκαίων προσόντων, τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια να ορίζουν το επίπεδο αυτό, ούτως ώστε να εγγυώνται την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται στο έδαφός τους· ότι, ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν μπορούν, χωρίς να παραγνωρίζουν τις υποχρεώσεις που ορίζονται στο άρθρο 5 της Συνθήκης [ΕΚ], να επιβάλλουν σε υπήκοο κράτους μέλους να αποκτά προσόντα τα οποία τα εν λόγω κράτη μέλη απλώς περιορίζονται να ορίζουν με αναφορά στα διπλώματα που χορηγούν

στα πλαίσια του εθνικού εκπαιδευτικού τους συστήματος, ενώ ο ενδιαφερόμενος έχει ήδη αποκτήσει το σύνολο ή μέρος των προσόντων αυτών σε άλλο κράτος μέλος· ότι, κατά συνέπεια, κάθε κράτος μέλος υποδοχής στο οποίο είναι κατοχυρωμένο νομοθετικά ένα επάγγελμα είναι υποχρεωμένο να λαμβάνει υπόψη του τα προσόντα που αποκτώνται σε άλλο κράτος μέλος και να εκτιμά αν αυτά αντιστοιχούν στα προσόντα που απαιτεί».

6 Το άρθρο 1, στοιχείο α', της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοείται:

α) ως δίπλωμα, οποιοδήποτε δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλος τίτλος ή οποιοδήποτε σύνολο τέτοιων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων:

— που έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή κράτους μέλους, η οποία έχει οριστεί σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του εν λόγω κράτους μέλους,

— από το οποίο προκύπτει ότι ο κάτοχός του παρακολούθησε με επιτυχία κύκλο σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών ή ισοδύναμης διάρκειας με ελαστική παρακολούθηση, σε πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου και, ενδεχομένως, ότι παρακολούθησε με επιτυχία την επαγγελματική εκπαίδευση που απαιτείται επιπλέον του κύκλου σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια, και

— από το οποίο προκύπτει ότι ο κάτοχός του διαθέτει τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα για να αναλάβει ή να ασκήσει επάγγελμα που είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο στο εν λόγω κράτος μέλος,

εφόσον η εκπαίδευση που πιστοποιείται από το εν λόγω δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλο τίτλο έχει πραγματοποιηθεί κατά το μεγαλύτερό της μέρος στην Κοινότητα, ή εφόσον ο κάτοχός του έχει τριετή επαγγελματική πείρα που βεβαιούται από το κράτος μέλος το οποίο έχει αναγνωρίσει ένα εξωκοινοτικό δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλο τίτλο.

Εξομοιώνεται προς δίπλωμα κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου, οποιοδήποτε δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλος τίτλος ή οποιοδήποτε σύνολο τέτοιων διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή σε κράτος μέλος, εφόσον πιστοποιεί εκπαίδευση που έχει πραγματοποιηθεί εντός της Κοινότητας και που αναγνωρίζεται από αρμόδια αρχή του εν λόγω κράτους μέλους ως ισοτίμου επιπέδου και εφόσον παρέχει τα ίδια δικαιώματα πρόσβασης ή άσκησης ενός νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος».

7 Το άρθρο 3 της οδηγίας 89/48 προβλέπει τα εξής:

«Όταν, στο κράτος μέλος υποδοχής, η πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα ή η εξάσκησή του προϋποθέτει την κατοχή διπλώματος, η αρμόδια αρχή δεν μπορεί να αρνείται σε υπήκοο κράτους μέλους την πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό ή την εξάσκησή του, υπό τους ίδιους όρους με τους ημεδαπούς, επικαλούμενη την έλλειψη προσόντων:

α) αν ο αιτών κατέχει το δίπλωμα που επιβάλλεται από άλλο κράτος μέλος για την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα ή την εξάσκησή του στο έδαφός του και το οποίο έχει ληφθεί σε ένα κράτος μέλος, ή

β) αν ο αιτών έχει εξασκήσει το επάγγελμα αυτό με πλήρη απασχόληση επί δύο έτη κατά τη διάρκεια των δέκα τελευταίων ετών σε άλλο κράτος μέλος που δεν κατοχυρώνει νομοθετικά αυτό το επάγγελμα, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο γ' και του άρθρου 1, στοιχείο δ', πρώτο εδάφιο, και έχει αποκτήσει έναν ή περισσότερους τίτλους εκπαίδευσης:

— που έχουν χορηγηθεί από αρμόδια αρχή κράτους μέλους, η οποία έχει οριστεί σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του κράτους αυτού,

— από τους οποίους προκύπτει ότι ο κάτοχός τους παρακολούθησε με επιτυχία κύκλο σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών, ή ισοδύναμης διάρκειας με ελαστική παρακολούθηση, σε πανεπιστήμιο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα ή άλλο ίδρυμα του αυτού εκπαιδευτικού επιπέδου ενός κράτους μέλους και, ενδεχομένως, ότι παρακολούθησε με επιτυχία την επαγγελματική εκπαίδευση που απαιτείται επιπλέον του κύκλου σπουδών μετά τη δευτεροβάθμια, και

— που προετοίμασαν τον αιτούντα για την εξάσκηση του εν λόγω επαγγέλματος.

Εξομοιώνεται προς τον τίτλο εκπαίδευσης που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο οποιοσδήποτε τίτλος ή σύνολο τίτλων έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή σε κράτος μέλος, εφόσον πιστοποιεί εκπαίδευση που έχει αποκτηθεί εντός της Κοινότητας και αναγνωρίζεται από αυτό το κράτος μέλος ως ισοδύναμου επιπέδου, υπό τον όρο ότι η αναγνώριση αυτή έχει κοινοποιηθεί στα άλλα κράτη μέλη και στην Επιτροπή.»

8 Το άρθρο 4 της οδηγίας 89/48 επιτρέπει στο κράτος μέλος υποδοχής να απαιτήσει από τον αιτούντα, κατά παρέκκλιση από το άρθρο της 3, να αποδείξει ότι διαθέτει συγκεκριμένη επαγγελματική πείρα, να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση προσαρμογής, επί τρία έτη κατ' ανώτατο όριο, ή να

υποβληθεί σε δοκιμασία επάρκειας. Το ίδιο άρθρο θέτει ορισμένους κανόνες και όρους εφαρμογής των μέτρων που μπορεί να επιβάλλει το κράτος αυτό, προκειμένου να αντισταθμιστούν οι ανεπάρκειες της εκπαιδεύσεως που επικαλείται ο εν λόγω αιτών.

9 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Το κράτος μέλος υποδοχής δέχεται ως απόδειξή του ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στα άρθρα 3 και 4 τις βεβαιώσεις και τα έγγραφα τα οποία έχουν εκδώσει οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών και τα οποία πρέπει να υποβάλει ο ενδιαφερόμενος, προς υποστήριξη της αίτησής του για την εξάσκηση του σχετικού επαγγέλματος».

Η οδηγία 92/51

10 Το συμπληρωματικό σύστημα αναγνωρίσεως της επαγγελματικής εκπαιδεύσεως που εισήγαγε η οδηγία 92/51 καλύπτει τα επίπεδα εκπαιδεύσεως που δεν εμπίπτουν στο αρχικό γενικό σύστημα της οδηγίας 89/48, η εφαρμογή της οποίας περιορίζεται στην ανώτατη εκπαίδευση.

11 Το άρθρο 1 της οδηγίας 92/51 ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοείται:

α) ως "*δίπλωμα*", οποιοσδήποτε τίτλος εκπαίδευσης ή οποιοδήποτε σύνολο τέτοιων τίτλων:

— που έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή κράτους μέλους, η οποία έχει οριστεί σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του εν λόγω κράτους μέλους,

— από τον οποίο προκύπτει ότι ο κάτοχός του παρακολούθησε επιτυχώς:

i) είτε κύκλο μεταδευτεροβάθμιων σπουδών, εκτός από τον αναφερόμενο στο άρθρο 1 στοιχείο α) της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ, διάρκειας τουλάχιστον ενός έτους ή ισοδύναμης διάρκειας μερικής παρακολούθησης, προϋπόθεση πρόσβασης στον οποίο αποτελεί, κατά κανόνα, μεταξύ άλλων, η ολοκλήρωση του κύκλου δευτεροβάθμιων σπουδών που απαιτείται για την πρόσβαση στην πανεπιστημιακή ή άλλη τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και η επαγγελματική εκπαίδευση που τυχόν απαιτείται επιπλέον αυτού του κύκλου σπουδών μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,

ii) είτε έναν από τους κύκλους εκπαίδευσης του παραρτήματος Γ

και

— από το οποίο προκύπτει ότι ο κάτοχός του διαθέτει τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα για την πρόσβαση σε επάγγελμα που είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο στο εν λόγω κράτος μέλος ή για την άσκηση του επαγγέλματος αυτού,

εφόσον η εκπαίδευση που πιστοποιείται από τον εν λόγω τίτλο έχει πραγματοποιηθεί κατά το μεγαλύτερό της μέρος στην Κοινότητα, ή εκτός Κοινότητας, σε εκπαιδευτικά ιδρύματα που παρέχουν εκπαίδευση σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις ενός κράτους μέλους, ή εφόσον ο κάτοχός του έχει τριετή επαγγελματική πείρα που βεβαιούται από το κράτος μέλος το οποίο έχει αναγνωρίσει έναν εξωκοινοτικό τίτλο εκπαίδευσης.

Εξομοιώνεται προς δίπλωμα κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου, οποιοσδήποτε τίτλος εκπαίδευσης ή οποιοδήποτε σύνολο τέτοιων τίτλων, έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή σε κράτος μέλος, εφόσον πιστοποιεί εκπαίδευση που έχει πραγματοποιηθεί εντός της Κοινότητας και αναγνωρίζεται από αρμόδια αρχή του εν λόγω κράτους μέλους ως ισοτίμου επιπέδου και εφόσον παρέχει τα ίδια δικαιώματα πρόσβασης σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα ή άσκησής του-

[...]

ζ) ως "*νομοθετικά κατοχυρωμένη*" εκπαίδευση, την εκπαίδευση η οποία:

— προετοιμάζει για την άσκηση ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος και

— συνίσταται σε κύκλο σπουδών που ενδεχομένως συμπληρώνεται από επαγγελματική εκπαίδευση, πρακτική άσκηση ή άσκηση του επαγγέλματος, των οποίων η διάρθρωση και το επίπεδο ρυθμίζονται από νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις του εν λόγω κράτους

μέλους ή υπόκεινται σε έλεγχο ή έγκριση εκ μέρους της αρμόδιας προς τούτο αρχής·

[...]»

12 Το άρθρο 3 της ως άνω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη της εφαρμογής της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ, όταν στο κράτος μέλος υποδοχής, η πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα ή η άσκησή του προϋποθέτει την κατοχή διπλώματος, όπως αυτό ορίζεται στην παρούσα οδηγία ή στην οδηγία 89/48/ΕΟΚ, η αρμόδια αρχή δεν μπορεί να αρνείται σε υπήκοο κράτους μέλους την πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό ή την εξάσκησή του υπό τους ίδιους όρους με τους ημεδαπούς, επικαλούμενη την έλλειψη προσόντων:

α) αν ο αιτών κατέχει το δίπλωμα, όπως ορίζεται στην παρούσα οδηγία ή στην οδηγία 89/48/ΕΟΚ, και το οποίο επιβάλλεται από άλλο κράτος μέλος για την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα ή την άσκησή του στο έδαφός του και το οποίο έχει ληφθεί σε ένα κράτος μέλος

[...]

Κατά παρέκκλιση από το πρώτο εδάφιο του παρόντος άρθρου, το κράτος μέλος υποδοχής δεν υποχρεούται να εφαρμόζει το παρόν άρθρο όταν η πρόσβαση σε επάγγελμα που κατοχυρώνεται νομοθετικά ή η άσκησή του εξαρτάται στο κράτος αυτό από την κατοχή διπλώματος όπως αυτό ορίζεται

στην οδηγία 89/48/ΕΟΚ, ένας από τους όρους χορήγησης του οποίου είναι η επιτυχής περάτωση κύκλου μεταδευτεροβάθμιων σπουδών διάρκειας άνω των τεσσάρων ετών.»

13 Το άρθρο 4 της οδηγίας 92/51 επιτρέπει στο κράτος μέλος υποδοχής να να απαιτήσει από τον αιτούντα, κατά παρέκκλιση από το άρθρο της 3, να αποδείξει ότι διαθέτει επαγγελματική πείρα, να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση προσαρμογής, επί τρία έτη κατ' ανώτατο όριο, ή να υποβληθεί σε δοκιμασία επάρκειας. Το ίδιο άρθρο θέτει κανόνες και όρους για τα μέτρα αντισταθμιστικού χαρακτήρα που είναι δυνατόν να επιβληθούν. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', πρώτη περίπτωση, όταν η διάρκεια της εκπαιδεύσεως την οποία επικαλείται ο αιτών, σύμφωνα με το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', είναι κατά ένα τουλάχιστον έτος μικρότερη από τη διάρκεια που απαιτείται στο κράτος μέλος υποδοχής, η διάρκεια της απαιτούμενης επαγγελματικής πείρας δεν μπορεί να υπερβαίνει «το διπλάσιο της ελλείπουσας περιόδου εκπαίδευσης, εφόσον η ελλείπουσα περίοδος αφορά τον κύκλο μεταδευτεροβάθμιων σπουδών ή/και επαγγελματική πρακτική άσκηση πραγματοποιούμενη υπό την καθοδήγηση υπεύθυνου επαγγελματία, και πιστοποιείται με εξετάσεις».

14 Το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/51 ορίζει τα εξής:

«Το κράτος μέλος υποδοχής δέχεται ως αποδεικτικά μέσα της πλήρωσης των προϋποθέσεων που αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 9, τα έγγραφα τα οποία έχουν εκδώσει οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, τα οποία πρέπει να υποβάλει ο ενδιαφερόμενος προς υποστήριξη της αίτησής του για την άσκηση του σχετικού επαγγέλματος.»

Η εθνική νομοθεσία

15 Στη Γερμανία, την αρμοδιότητα της νομικής κατοχυρώσεως των σχετικών με τη διδασκαλία επαγγελμάτων έχουν τα ομόσπονδα κράτη. Σύμφωνα με το αιτούν δικαστήριο, εφαρμοστέες για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης στο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης είναι οι ακόλουθες διατάξεις.

16 Οι σχετικοί με την αναγνώριση των προσόντων για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού κανόνες περιλαμβάνονται στον Verordnung des Kultusministeriums zur Umsetzung der Richtlinie 89/48/EWG [...] für Lehrenberufe (κανονισμό του Υπουργείου Πολιτισμού και Παιδείας με τον οποίο μεταφέρεται στο εσωτερικό δίκαιο η οδηγία 89/48/ΕΟΚ όσον αφορά το επαγγέλμα του εκπαιδευτικού), της 15ης Αυγούστου 1996 (GBl., σ. 564, στο εξής: EU-EWR-LehrerVO). Ο κανονισμός αυτός εκδόθηκε βάσει του άρθρου 28 a, παράγραφος 1, του Landesbeamtengesetz (τοπικού νόμου περί του καθεστώτος των δημοσίων υπαλλήλων), ως είχε στις 19 Μαρτίου 1996 (GBl., σ. 286, στο εξής: LBG). Το άρθρο αυτό ορίζει τα εξής:

«Άρθρο 28 α — Πιστοποίηση τυπικών προσόντων βάσει των διατάξεων του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου

(1) Η πιστοποίηση των τυπικών προσόντων είναι δυνατόν να γίνει βάσει

1. της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ [...], ή

2. της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ [...].

Τα καθ' ύλην αρμόδια υπουργεία ρυθμίζουν τις περαιτέρω λεπτομέρειες από συμφώνου με το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Οικονομικών με κανονιστική πράξη.»

17 Το άρθρο 1 του EU-EWR-LehrerVO έχει ως εξής:

«Άρθρο 1 — Αναγνώριση

1) Τα τυπικά προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος του δασκάλου, που πιστοποιείται βάσει διπλώματος κατά την έννοια της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ [...], το οποίο έχει αποκτηθεί ή αναγνωριστεί σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ενώσεως ή σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, αναγνωρίζονται κατόπιν υποβολής σχετικής αιτήσεως ως τυπικά προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος του δασκάλου στα σχολεία της Βάδης-Βυρτεμβέργης, εφόσον

1. ο αιτών έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως ή άλλου συμβαλλόμενου κράτους της Συμφωνίας για τον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο,

2. τα τυπικά αυτά προσόντα καλύπτουν δύο τουλάχιστον από τα εκάστοτε υποχρεωτικώς διδασκόμενα μαθήματα στη Βάδη-Βυρτεμβέργη,

3. ο αιτών έχει τις γνώσεις της γερμανικής –να ομιλεί και να γράφει στη γλώσσα αυτή– που απαιτούνται για τη διδασκαλία μαθημάτων στη Βάδη-Βυρτεμβέργη,

4. οι σπουδές που απαιτούνται για την απόκτηση του διπλώματος που έχει ο αιτών κατά την έννοια του άρθρου 3, πρώτη περίοδος, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ δεν παρουσιάζουν ουσιαστικές επιστημονικές, διδακτικές, παιδαγωγικές ή πρακτικές ελλείψεις έναντι των σπουδών στη Βάδη-Βυρτεμβέργη και

5. η διάρκεια των σπουδών που απαιτούνται για την απόκτηση του διπλώματος κατά την έννοια του άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ δεν υπολείπεται πλέον του έτους σε σχέση με τη διάρκεια των σπουδών που προβλέπεται για την άσκηση του επαγγέλματος του δασκάλου ή του καθηγητή στις διάφορες κατευθύνσεις της σχολικής εκπαιδεύσεως της Βάδης-Βυρτεμβέργης.

2) Εάν το περιεχόμενο των σπουδών δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της παραγράφου 1, σημείο 4, είναι δυνατόν να ζητηθεί από τον αιτούντα, κατ' επιλογή του, είτε να κάνει πρακτική άσκηση προσαρμογής είτε να επιτύχει σε εξετάσεις για τη διαπίστωση της επάρκειάς του.

3) Εάν ο χρόνος των σπουδών δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της παραγράφου 1, σημείο 5, είναι δυνατόν να ζητηθεί από τον αιτούντα να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την επαγγελματική του πείρα.

4) Από τον αιτούντα επιτρέπεται να ζητηθεί μόνον είτε κάποιο από τα προσόντα που προβλέπει η παράγραφος 2 είτε κάποιο αποδεικτικό στοιχείο που προβλέπει η παράγραφος 3. Εάν διαπιστωθεί κάποια έλλειψη όσον αφορά τόσο το περιεχόμενο των σπουδών (παράγραφος 1, σημείο 4) όσο και τη χρονική διάρκειά τους (παράγραφος 1, σημείο 5), είναι δυνατόν να ζητηθεί μόνον η κάλυψη των ελλείψεων που αφορούν το περιεχόμενο των σπουδών βάσει της παραγράφου 2.»

18 Το άρθρο 5 του EU-EWR-LehrerVO:

«Άρθρο 5 — Αποφάσεις

1) Η απόφαση επί της αιτήσεως κοινοποιείται στον αιτούντα το αργότερο τέσσερις μήνες μετά την προσκόμιση όλων των δικαιολογητικών· η προθεσμία παρατείνεται κατά το χρονικό διάστημα το οποίο καθορίζεται στην περίπτωση που ο φάκελος χρήζει συμπληρώσεως με περαιτέρω δικαιολογητικά. Η

απόφαση πρέπει να είναι αιτιολογημένη και να μνημονεύει τα ένδικα βοηθήματα και την προθεσμία για την άσκησή τους με τα οποία μπορεί να προσβληθεί.

2) Με την απόφαση κατατάσσεται η επαγγελματική δραστηριότητα και η κατάρτιση του αιτούντος σε μια κατηγορία διδακτικής δραστηριότητας που υπάρχει στα σχολεία της Βάδης-Βυρτεμβέργης. Η απόφαση αυτή είναι δυνατόν να περιέχει περαιτέρω:

1. διαπίστωση σχετική με το αν η διάρκεια σπουδών του αιτούντος υπολείπεται κατά ένα και πλέον έτος της διάρκειας σπουδών που προβλέπεται στη Βάδη-Βυρτεμβέργη για την άσκηση του επαγγέλματος του δασκάλου ή του καθηγητή,

2. διαπίστωση σχετική με ουσιώδεις ελλείψεις στους τομείς που αναγράφονται στο πιστοποιητικό σπουδών ή τους βασικούς μη καλυπτόμενους επαγγελματικά τομείς δραστηριοτήτων με μνεία των τομέων στους οποίους ο αιτών δεν έχει την αντίστοιχη κατάρτιση,

3. γνωστοποίηση σχετική

α) με τη διάρκεια και το βασικό περιεχόμενο της πιθανής πρακτικής ασκήσεως προσαρμογής καθώς και

β) με τα γνωστικά αντικείμενα στα οποία πιθανώς θα δώσει εξετάσεις για τη διαπίστωση της επάρκειάς του.»

19 Το άρθρο 6 του EU-EWR-LehrerVO έχει ως εξής:

«Άρθρο 6 — Αναγνώριση

1) Εφόσον διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχουν ελλείψεις ή εφόσον ο αιτών ολοκληρώσει με επιτυχία τις εξετάσεις για τη διαπίστωση της επάρκειάς του ή την πρακτική άσκηση προσαρμογής ή αποδειχθεί ότι διαθέτει την

απαιτούμενη επαγγελματική πείρα προς αντιστάθμισμα της μικρής διάρκειας σπουδών και εφόσον αποδεικνύεται επιπλέον σύμφωνα με το άρθρο 2 ότι διαθέτει την απαιτούμενη γνώση της γερμανικής, αναγνωρίζεται στην περίπτωση αυτή η ικανότητά του να εργαστεί ως δάσκαλος ή ως καθηγητής. Ο αιτών λαμβάνει από το Υπουργείο Πολιτισμού σχετικό πιστοποιητικό.

2) Στην απόφαση περί αναγνωρίσεως διευκρινίζεται ότι η αναγνώριση δεν θεμελιώνει δικαίωμα προσλήψεως.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

20 Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης I. Beuttenmüller γεννήθηκε το 1958. Μετά το πέρας της δευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως, συνέχισε τις σπουδές της στην Παιδαγωγική Ακαδημία της Αρχιεπισκοπής της Βιέννης (Αυστρία). Στις 6 Ιουνίου 1978, και αφού ολοκλήρωσε σπουδές διάρκειας τεσσάρων εξαμήνων, με κύριο αντικείμενο τη διδασκαλία των μαθημάτων ξένων γλωσσών και της αισθητικής αγωγής, απέκτησε το δίπλωμα της δασκάλας.

21 Από το 1978 έως το 1988 η I. Beuttenmüller άσκησε το επάγγελμα της δασκάλας στην Αυστρία. Από 1ης Φεβρουαρίου 1981 έλαβε άδεια μητρότητας.

22 Από το 1991 η I. Beuttenmüller εργάζεται ως εκπαιδευτικός στο ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης. Αρχικώς εργάστηκε σε εκκλησιαστικό ίδρυμα για την ενίσχυση των προσφύγων νεαρής ηλικίας. Από τις 6 Δεκεμβρίου 1993 διδάσκει σε δημόσια σχολεία της Βάδης-Βυρτεμβέργης.

23 Μέχρι τις 30 Ιουλίου 1996, η I. Beuttenmüller υπαγόταν στο μισθολογικό κλιμάκιο Vb βάσει της Bundesangestelltentarifvertrag (ομοσπονδιακής συλλογικής συμβάσεως των δημοσίων υπαλλήλων, στο εξής: BAT), σύμφωνα με τη Richtlinie des Finanzministeriums Baden-Württemberg über die Eingruppierung der im Angestelltenverhältnis beschäftigten Lehrkräfte des Landes (οδηγία του Υπουργείου Οικονομικών του κράτους της Βάδης-Βυρτεμβέργης περί κατατάξεως των απασχολούμενων στο ομόσπονδο κράτος εκπαιδευτικών). Από την άνω ημερομηνία υπήχθη στο υψηλότερο κλιμάκιο IVb της BAT.

24 Με έγγραφο της 16ης Μαρτίου 1998, η I. Beuttenmüller ζήτησε από το Oberschulamt Stuttgart, αφενός, να αναγνωριστεί το αυστριακό δίπλωμά της ως ισότιμο με τα χορηγούμενα στη Βάδη-Βυρτεμβέργη διπλώματα και, αφετέρου, να υπαχθεί στο υψηλότερο κλιμάκιο III της BAT.

25 Με απόφασή του που κοινοποιήθηκε στην I. Beuttenmüller στις 26 Αυγούστου 1999, το Oberschulamt Stuttgart απέρριψε την αίτησή της. Επιπλέον, στις 21 Νοεμβρίου 2000 απέρριψε και την ένσταση που η ενδιαφερόμενη είχε ασκήσει κατά της πρώτης αποφάσεως.

26 Με την προσφυγή που άσκησε στις 20 Δεκεμβρίου 2000 ενώπιον του Verwaltungsgericht Stuttgart, η I. Beuttenmüller ζήτησε από το δικαστήριο αυτό:

— «Αφού ακυρώσει την απόφαση του Oberschulamt Stuttgart της 26ης Αυγούστου 1999, όπως ενσωματώθηκε στην από 21 Νοεμβρίου 2000 απόφαση του Oberschulamt Stuttgart επί της ενστάσεως, να υποχρεώσει το καθού να αναγνωρίσει στην προσφεύγουσα τη ζητούμενη ισοτιμία των τυπικών προσόντων που απέκτησε στην Αυστρία κατόπιν διετούς εκπαιδεύσεως με τα τυπικά προσόντα των διδασκόντων στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως του ομόσπονδου κράτους της Βάδης-Βυρτεμβέργης»·

— επικουρικώς, «να ακυρώσει την απόφαση του Oberschulamt Stuttgart της 26ης Αυγούστου 1999, όπως ενσωματώθηκε στην από 21 Νοεμβρίου 2000 απόφαση του Oberschulamt Stuttgart, και να αναγνωρίσει ότι το καθού υποχρεούται να επιτρέψει στην προσφεύγουσα, διά των αντίστοιχων μέτρων αντισταθμιστικού χαρακτήρα (περιόδων προσαρμογής, δοκιμασίας επάρκειας, μεταξύ άλλων), να συγκεντρώσει τις προϋποθέσεις για την αιτούμενη αναγνώριση της ισοτιμίας».

27 Στη διάταξη περί παραπομπής, το Verwaltungsgericht Stuttgart αναφέρει ότι η απόρριψη της αιτήσεως της I. Beuttenmüller είναι σύμφωνη με τις εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι η αίτηση αυτή δεν πληροί την απαραίτητη, κατά τον EU-EWR-LehrerVO, προϋπόθεση μεταδευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως του αιτούντος διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών. Το δικαστήριο φρονεί ότι δεν είναι απαραίτητο να εξεταστεί το αν η Παιδαγωγική Ακαδημία της Αρχιεπισκοπής της Βιέννης μπορεί να θεωρηθεί ως ίδρυμα ανωτάτης εκπαιδεύσεως ή, τουλάχιστον, ως άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα του ιδίου επιπέδου κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 89/48.

28 Εντούτοις, το Verwaltungsgericht Stuttgart αναγνωρίζει ότι το δικαίωμα για την αναγνώριση ή ισοτιμία των τυπικών προσόντων που απέκτησε η I. Beuttenmüller στην Αυστρία θα μπορούσε να θεμελιωθεί απευθείας στις δύο οδηγίες που αναφέρει το άρθρο 28 a του LBG, ήτοι στις οδηγίες 89/48 και 92/51. Το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι, στην περίπτωση αυτή, τίθενται διάφορα προβλήματα ερμηνείας των σχετικών διατάξεων των δύο αυτών οδηγιών.

29 Όσον αφορά την οδηγία 89/48, το αιτούν δικαστήριο φρονεί ότι η ρήτρα ισοδυναμίας του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, θα μπορούσε ενδεχομένως να εφαρμοστεί στην εκπαίδευση που ακολούθησε η I. Beuttenmüller στην Αυστρία για δύο μόνον έτη. Σύμφωνα με γνωμοδότηση του Αυστριακού ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της 10ης Αυγούστου 1998, την οποία προσκόμισε η προσφεύγουσα στον φάκελο της διοικητικής διαδικασίας, η επαγγελματική εκπαίδευση του δασκάλου που παρέχεται στις παιδαγωγικές ακαδημίες της Αυστρίας αυξήθηκε, από 1ης

Σεπτεμβρίου 1985, από τέσσερα σε έξι εξάμηνα. Όσοι παρακολούθησαν το «παλαιό» πρόγραμμα σπουδών, διάρκειας τεσσάρων εξαμήνων, έχουν τα ίδια δικαιώματα, όσον αφορά την πρόσβαση στο επάγγελμα και στην άσκησή του, με τους αποφοίτους του «νέου» προγράμματος σπουδών, διάρκειας έξι εξαμήνων. Σύμφωνα με την ίδια γνωμοδότηση, «οι όροι εφαρμογής της ρήτρας ισοδυναμίας της οδηγίας [89/48] φαίνονται, επομένως, πληρούμενοι στην περίπτωση της εκπαιδεύσεως τεσσάρων εξαμήνων».

30 Στο πλαίσιο αυτό, το Verwaltungsgericht Stuttgart παραθέτει επίσης το ακόλουθο απόσπασμα γνώμης της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, της 4ης Νοεμβρίου 1998, από τον φάκελο της I. Beuttenmüller:

«Αν ένα πρόγραμμα επαγγελματικής εκπαιδεύσεως αντικατασταθεί από σπουδές τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως διάρκειας τριών ετών, σύμφωνα με την Επιτροπή, ο κάτοχος του "παλαιού" διπλώματος μπορεί να επωφεληθεί της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ, εφόσον οι εθνικές νομικές διατάξεις αναγνωρίζουν ρητώς ότι η εκπαίδευσή του θεωρείται ισότιμη με την πιστοποιούμενη από το "νέο" δίπλωμα και ότι παρέχει τα ίδια δικαιώματα προς άσκηση του επαγγέλματος.»

31 Ωστόσο, το Verwaltungsgericht Stuttgart εκφράζει αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής της ρήτρας ισοδυναμίας στην περίπτωση της I. Beuttenmüller. Αναφέρει, κατ' αρχάς, ότι η προσφεύγουσα πραγματοποίησε το σύνολο των σπουδών της στην Αυστρία. Σύμφωνα με το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 φαίνεται να αναφέρεται σε εκπαίδευση που ακολουθήθηκε σε άλλο κράτος μέλος και που αναγνωρίζεται ως ισοδύναμη στο ίδιο κράτος μέλος, εν προκειμένω στη Δημοκρατία της Αυστρίας.

32 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η γνώμη του αυστριακού ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, της 10ης Αυγούστου 1998, δεν είναι δεσμευτική. Την άποψη ότι οι απόφοιτοι του «παλαιού» προγράμματος σπουδών απολαύουν των ίδιων δικαιωμάτων για την άσκηση του επαγγέλματος στην Αυστρία με τους αποφοίτους του «νέου» προγράμματος σπουδών αντικρούει το περιεχόμενο της επιστολής που απηύθυνε το Stadtschulrat Wien στην προσφεύγουσα στις 8 Απριλίου 1999. Σύμφωνα με το

αιτούν δικαστήριο, από την επιστολή αυτή προκύπτει ότι και τα δύο προγράμματα σπουδών αναγνωρίζονται μεν ως ισότιμα για την πρόσβαση σε θέση εργασίας, αλλά ότι μόνον η εκπαίδευση των έξι εξαμήνων για διδασκαλία στα αυστριακά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως δικαιολογεί κατάταξη στο μισθολογικό κλιμάκιο L2 aL του εφαρμοστέου μισθολογίου. Οι εκπαιδευτικοί που παρακολούθησαν εκπαίδευση διάρκειας τεσσάρων μόνον εξαμήνων είναι υποχρεωμένοι, προκειμένου να υπαχθούν σε υψηλότερο μισθολογικό κλιμάκιο, να παρακολουθήσουν συμπληρωματική εκπαίδευση και να επιτύχουν σε συμπληρωματικές εξετάσεις σε ορισμένα μαθήματα του προγράμματος σπουδών των παιδαγωγικών ακαδημιών.

33 Το Verwaltungsgericht Stuttgart διαπιστώνει ότι μέχρι την ημέρα δημοσιεύσεως της διατάξεως περί παραπομπής η οδηγία 92/51 δεν είχε μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, επομένως, σχετικά με τη δυνατότητα της απευθείας εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας αυτής. Επιπλέον, το δικαστήριο ερωτά εάν η περίοδος πρακτικής ασκήσεως μπορεί να ληφθεί υπόψη προκειμένου να αποδειχθεί ότι η συνολική διάρκεια της απαιτούμενης μεταδευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως για την πρόσβαση στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού στο ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης είναι ανώτερη των τεσσάρων ετών. Στην περίπτωση αυτή, το άρθρο 3, τελευταίο εδάφιο, της οδηγίας 92/51 είναι δυνατόν να αντίκειται στην εφαρμογή των προβλεπόμενων στο άρθρο αυτό κανόνων.

34 Έχοντας υπόψη όλα τα ανωτέρω, το Verwaltungsgericht Stuttgart αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει άμεση εφαρμογή το άρθρο 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 4 της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ [...], υπό την έννοια ότι ο πολίτης ενός κράτους μέλους έχει τη δυνατότητα να επικαλεστεί απ' ευθείας τις διατάξεις της σε περίπτωση που η μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο έγινε κατά τρόπο που αντιβαίνει στην οδηγία;

2) Έχει άμεση εφαρμογή το άρθρο 3 σε συνδυασμό με το άρθρο 4 της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ [...] υπό την έννοια ότι ο πολίτης ενός κράτους μέλους έχει τη δυνατότητα να επικαλεστεί τις εν λόγω διατάξεις, σε περίπτωση που δεν

έχουν ληφθεί εμπροθέσμως τα μέτρα για την εφαρμογή της, έναντι όλων των διατάξεων του εσωτερικού δικαίου, οι οποίες αντιβαίνουν στην οδηγία;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα και/ή στο δεύτερο ερώτημα:

3) Αντιβαίνει στην οδηγία 89/48/ΕΟΚ [...] ή στην οδηγία 92/51/ΕΟΚ [...] κανονιστική ρύθμιση του εθνικού δικαίου (εν προκειμένω [...] ο EU-EWR-LehrerVO με την οποία μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη η οδηγία 89/48/ΕΟΚ [...] όσον αφορά τους εργαζομένους ως δασκάλους, η οποία για την αναγνώριση πιστοποιητικού σπουδών δασκάλου ή καθηγητή το οποίο έχει αποκτηθεί ή αναγνωριστεί σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ενώσεως

α) απαιτεί σε κάθε περίπτωση την προηγούμενη συμπλήρωση σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών,

β) απαιτεί όπως το πιστοποιητικό σπουδών καλύπτει τουλάχιστον δύο από τα υποχρεωτικώς προβλεπόμενα στο πρόγραμμα διδασκαλίας της Βάδης-Βυρτεμβέργης μαθήματα;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

4) Πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 1, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ υπό την έννοια ότι εξομοιώνεται το πιστοποιητικό σπουδών για την απασχόληση ως δασκάλου, το οποίο αποκτήθηκε στην Αυστρία κατόπιν προηγούμενης διετούς εκπαιδεύσεως, προς δίπλωμα κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ, εφόσον η αρμόδια αυστριακή αρχή βεβαιώνει ότι ο τίτλος

σπουδών που αποκτάται κατόπιν της διετούς εκπαιδεύσεως πρέπει να θεωρείται στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ ως ισότιμο με το επί του παρόντος χορηγούμενο δίπλωμα (πιστοποιητικό σπουδών) κατόπιν συμπληρώσεως τριετούς κύκλου σπουδών και ότι στην Αυστρία το δίπλωμα αυτό παρέχει τα ίδια δικαιώματα όσον αφορά την πρόσβαση στο επάγγελμα του δασκάλου σε δημόσιο δημοτικό σχολείο ή την άσκηση του;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα:

5) Πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ όσον αφορά την αναγνώριση πιστοποιητικών σπουδών για το επάγγελμα του δασκάλου ή του καθηγητή υπό την έννοια ότι ο προβλεπόμενος στο άρθρο αυτό "κύκλος μεταδευτεροβάθμιων σπουδών διάρκειας άνω των τεσσάρων ετών" περιλαμβάνει μόνον την ολοκλήρωση σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ανώτατη ή ανώτερη τριτοβάθμια εκπαίδευση) ή πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο αυτό υπό την έννοια ότι στον "κύκλο μεταδευτεροβάθμιων σπουδών διάρκειας άνω των τεσσάρων ετών" περιλαμβάνεται και η πρακτική άσκηση (πρακτική άσκηση πριν από τον διορισμό);

6) Στην περίπτωση που το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ εφαρμόζεται στα πιστοποιητικά σπουδών για την άσκηση του επαγγέλματος του δασκάλου που έχουν αποκτηθεί κατόπιν μόνον διετούς φοιτήσεως σε ανώτατο ή ανώτερο ίδρυμα της τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως:

Αν η οδηγία 92/51/ΕΟΚ δεν έχει μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο εντός της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 17 της οδηγίας, απορρέει από το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της ίδιας οδηγίας αξίωση για αναγνώριση ως ισότιμου του αποκτηθέντος σε ένα κράτος μέλος πιστοποιητικού σπουδών για την άσκηση του επαγγέλματος του δασκάλου με τον αντίστοιχο τίτλο σπουδών που απαιτείται για την άσκηση του επαγγέλματος του δασκάλου στο κράτος μέλος υποδοχής, χωρίς το κράτος μέλος υποδοχής να έχει τη δυνατότητα να απαιτήσει προηγουμένως –εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις προς τούτο — αντισταθμιστικά προσόντα σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

35 Με τα ερωτήματα αυτά το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν ένας πολίτης κράτους μέλους που διαθέτει τα τυπικά προσόντα για την πρόσβαση στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού, τα οποία απέκτησε στο κράτος μέλος καταγωγής του μετά διετή εκπαίδευση, μπορεί να επικαλεστεί απευθείας τις διατάξεις της οδηγίας 89/48 ή της οδηγίας 92/51 προκειμένου να του αναγνωριστεί από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους υποδοχής το δικαίωμα ασκήσεως του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού στα σχολεία του κράτους αυτού με τους ίδιους όρους που το ασκούν οι πολίτες του κράτους μέλους υποδοχής.

36 Κατ' αρχάς, είναι σκόπιμη η υπενθύμιση ότι, όπως προκύπτει ιδίως από την πρώτη αιτιολογική σκέψη των οδηγιών 89/48 και 92/51, η κατάργηση των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και των υπηρεσιών στο εσωτερικό της Κοινότητας συνιστά τον βασικό σκοπό των οδηγιών αυτών. Οι εν λόγω αιτιολογικές σκέψεις τονίζουν ότι, μεταξύ άλλων, η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και των υπηρεσιών συνεπάγεται για τους πολίτες των κρατών μελών την ικανότητα να ασκούν επάγγελμα, ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή μισθωτοί, σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο απέκτησαν τα επαγγελματικά τους προσόντα. Επίσης, από τη δεύτερη και την τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 89/48 προκύπτει ότι η θέσπιση ενός γενικού συστήματος αναγνωρίσεως των διπλωμάτων αποσκοπεί στη διευκόλυνση, για τους πολίτες αυτούς, της ασκήσεως όλων των επαγγελματικών δραστηριοτήτων για τις οποίες απαιτείται, στο κράτος μέλος υποδοχής, συγκεκριμένη εκπαίδευση. Η δέκατη όγδοη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/51 επιβεβαιώνει, εξάλλου, ότι το γενικό σύστημα αναγνωρίσεως των διπλωμάτων που καθιερώνει η οδηγία αυτή αποσκοπεί, όπως και το πρώτο γενικό σύστημα αναγνωρίσεως που εισήγαγε η οδηγία 48/89, στην κατάργηση των εμποδίων στην πρόσβαση στα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα.

37 Δεδομένου ότι εδώ πρόκειται περί εξακριβώσεως του αν πληρούνται οι προϋποθέσεις άμεσης εφαρμογής των σχετικών διατάξεων της οδηγίας 89/48, υπό συνθήκες όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, επιβάλλεται να εξεταστεί κατ' αρχάς το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, που αφορά την ερμηνεία του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας αυτής. Πράγματι, όπως προκύπτει από τον τίτλο της, η οδηγία αυτή προβλέπει ένα γενικό σύστημα αναγνωρίσεως των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως

που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών, ενώ, στην προκειμένη περίπτωση, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης έτυχε στην Αυστρία εκπαιδεύσεως διάρκειας δύο μόνον ετών. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο τέταρτο ερώτημα, αποκλείεται για την ενδιαφερομένη η δυνατότητα επικλήσεως των δικαιωμάτων που παρέχει η οδηγία αυτή.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

38 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι τα τυπικά προσόντα για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, τα οποία αποκτήθηκαν κατόπιν διετούς εκπαιδεύσεως στην Αυστρία, εξομοιώνονται με δίπλωμα κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου της διατάξεως αυτής, εφόσον οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους αυτού βεβαιώνουν ότι το δίπλωμα που αποκτήθηκε μετά από εκπαίδευση δύο ετών θεωρείται ισότιμο με το δίπλωμα που σήμερα χορηγείται μετά από σπουδές διάρκειας τριών ετών και παρέχει, στο εν λόγω κράτος μέλος, τα ίδια δικαιώματα όσον αφορά την πρόσβαση στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού ή στην άσκησή του.

39 Κατά την άποψη της I. Beuttenmüller, της Αυστριακής Κυβερνήσεως και της Επιτροπής, στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση, ενώ το ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης φαίνεται να υποστηρίζει ότι η διετής εκπαίδευση στην αυστριακή παιδαγωγική ακαδημία δεν εμπίπτει στη ρήτρα ισοδυναμίας που προβλέπει το άρθρο 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48. Το εν λόγω κράτος φρονεί, εν πάση περιπτώσει, ότι η διάταξη αυτή δεν είναι εφαρμοστέα στην υπόθεση της κύριας δίκης. Η I. Beuttenmüller και η Αυστριακή Κυβέρνηση έχουν αντίθετη άποψη. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι απόκειται στα εθνικά δικαστήρια να κρίνουν αν συντρέχουν στην υπόθεση της κύριας δίκης οι προϋποθέσεις από τις οποίες η οδηγία εξαρτά την ισοτιμία των διπλωμάτων.

40 Συναφώς, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι η έννοια του «διπλώματος» κατά την έννοια της οδηγία 89/48 ορίζεται στο άρθρο 1, στοιχείο α', αυτής, το οποίο αποτελείται από δύο εδάφια. Το πρώτο εδάφιο διαλαμβάνει τους όρους που πρέπει να πληρούν τα διπλώματα, πιστοποιητικά ή άλλοι τίτλοι σπουδών για να ανταποκρίνονται στην έννοια αυτή του «διπλώματος», όρους μεταξύ των οποίων πρέπει να επισημανθεί αυτός της ελάχιστης διάρκειας του κύκλου μεταδευτεροβάθμιων σπουδών που βεβαιώνεται με το δίπλωμα αυτό. Δυνάμει του δεύτερου εδαφίου της εν λόγω διατάξεως, εξομοιώνεται προς δίπλωμα κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου οποιοδήποτε δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλος τίτλος σπουδών, έστω και αν δεν πληροί τις προϋποθέσεις του πρώτου εδαφίου, εφόσον πληροί ορισμένες προϋποθέσεις. Πρέπει να έχει χορηγηθεί από αρμόδια αρχή κράτους μέλους και να πιστοποιεί εκπαίδευση που έχει πραγματοποιηθεί εντός της Κοινότητας. Επιπλέον, μία τέτοια εκπαίδευση πρέπει να αναγνωρίζεται από αυτή την αρμόδια αρχή ως ισότιμη και το εν λόγω δίπλωμα, πιστοποιητικό ή άλλος τίτλος πρέπει να παρέχει εντός του κράτους μέλους αυτού τα ίδια δικαιώματα προσβάσεως σε ένα νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα ή ασκήσεώς του.

41 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι αναφερθείσες στην προηγούμενη σκέψη προϋποθέσεις πληρούνται από διπλώματα όπως αυτό που χορηγήθηκε στην Αυστρία και που πιστοποιεί διετή εκπαίδευση η οποία πραγματοποιήθηκε εξ ολοκλήρου στο κράτος μέλος αυτό, εφόσον η αρμόδια αρχή βεβαιώνει ότι το δίπλωμα αυτό θεωρείται ισότιμο με το δίπλωμα που σήμερα χορηγείται μετά από σπουδές διάρκειας τριών ετών και παρέχει εντός του εν λόγω κράτους μέλους τα ίδια δικαιώματα στην πρόσβαση ή στην άσκηση του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού. Πράγματι, η φράση «εκπαίδευση που έχει πραγματοποιηθεί εντός της Κοινότητας» καλύπτει τόσο την εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκε στο κράτος μέλος που χορήγησε το εν λόγω δίπλωμα ή πιστοποιητικό όσο και αυτήν που πραγματοποιήθηκε εν μέρει ή εξ ολοκλήρου σε άλλο κράτος μέλος.

42 Υπέρ αυτής της ερμηνείας του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48, η οποία απορρέει ευθέως από τη διατύπωση της διατάξεως αυτής, συνηγορεί, εξάλλου, η «Έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την πορεία εφαρμογής του γενικού συστήματος αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης [COM(96) 46 τελικό]», που υποβλήθηκε από την Επιτροπή στις 15 Φεβρουαρίου 1996. Σύμφωνα με το σημείο III, σημείο ν, της εκθέσεως αυτής, το άρθρο 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας θεσπίστηκε προκειμένου να ληφθούν υπόψη πρόσωπα τα οποία δεν ολοκλήρωσαν μεν τριετή κύκλο τριτοβάθμιας

εκπαιδεύσεως, αλλά διαθέτουν τα τυπικά προσόντα που τους παρέχουν τα ίδια επαγγελματικά δικαιώματα που θα είχαν αν είχαν ολοκληρώσει τέτοιο κύκλο σπουδών. Από το ίδιο σημείο III, σημείο vi, προκύπτει ότι τέτοιες περιπτώσεις απαντούν σε πολλά κράτη μέλη. Επιπλέον, προκύπτει ότι η διάταξη αυτή έχει επίσης εφαρμογή όταν σε ένα κράτος μέλος ένας κύκλος εκπαιδεύσεως που δεν εμπίπτει στο εν λόγω άρθρο 1, στοιχείο α', πρώτο εδάφιο, αντικατασταθεί από κύκλο εκπαιδεύσεως πιστοποιούμενο από δίπλωμα κατά την έννοια του εδαφίου αυτού, υπό την προϋπόθεση ότι η εθνική νομοθεσία αναγνωρίζει ρητώς στην παλαιά εκπαίδευση ίδιο επίπεδο με τη νέα και ότι παρέχει στους κατόχους των παλαιών διπλωμάτων τα ίδια δικαιώματα προσβάσεως στο εν λόγω επάγγελμα ή ασκήσεώς του με αυτά που έχουν οι κάτοχοι των νέων διπλωμάτων.

43 Όσον αφορά τις αμφιβολίες που εξέφρασαν το αιτούν δικαστήριο και το ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης κατά την παρούσα διαδικασία σχετικά με την εξακρίβωση της τελευταίας προϋποθέσεως του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48, το Δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί προδικαστικώς, δεν είναι αρμόδιο για την επίλυση του ζητήματος αυτού. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να προσδιορίσει, λαμβάνοντας υπόψη τις αποδείξεις που προσκόμισε η ενδιαφερομένη, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας, καθώς και τις εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις για την εκτίμηση των αποδείξεων αυτών, αν η εν λόγω προϋπόθεση πρέπει να θεωρηθεί ότι πληρούται στην υπόθεση της κύριας δίκης.

44 Εντούτοις, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, όπως ορθώς προέβαλε η Αυστριακή Κυβέρνηση, η προϋπόθεση αυτή αφορά το δικαίωμα ασκήσεως νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος και όχι τις αποδοχές και τους λοιπούς όρους εργασίας που εφαρμόζονται στο κράτος μέλος που αναγνωρίζει την ισοδυναμία μεταξύ της παλαιάς και της νέας εκπαιδεύσεως. Πράγματι, η αναφορά του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 στα «ίδια δικαιώματα [...] άσκησης» νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος αποσκοπεί συγκεκριμένα στο να ληφθεί υπόψη η κατάσταση των προσώπων εκείνων που διατηρούν το δικαίωμα ασκήσεως του εν λόγω επαγγέλματος, έστω και αν τα διπλώματα ή τα πιστοποιητικά τους δεν παρέχουν πλέον σήμερα δικαίωμα προσβάσεως στο εν λόγω επάγγελμα εντός του κράτους μέλους από το οποίο χορηγήθηκαν ή αναγνωρίστηκαν. Η ερμηνεία αυτή συνάδει προς τον σκοπό της προστασίας των κεκτημένων δικαιωμάτων στον οποίο αποβλέπει το άρθρο 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48. Επιβεβαιώνεται επίσης από τη χρησιμοποίηση του συνδέσμου «ή» στη διατύπωση της διατάξεως αυτής, ο οποίος εισάγει διάκριση μεταξύ της «προσβάσεως» σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα, αφενός, και της «ασκήσεως» αυτού, αφετέρου.

45 Επομένως, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι τα τυπικά προσόντα για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, όπως αυτά που αποκτήθηκαν στο παρελθόν μετά διετή εκπαίδευση στην Αυστρία εξομοιώνονται με δίπλωμα κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου της ίδιας διατάξεως, εφόσον οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους αυτού βεβαιώνουν ότι το δίπλωμα που αποκτήθηκε μετά διετή εκπαίδευση θεωρείται ισότιμο με το δίπλωμα που σήμερα χορηγείται μετά τριετείς σπουδές και εφόσον παρέχει εντός του κράτους μέλους αυτού τα ίδια δικαιώματα προσβάσεως στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού ή ασκήσεώς του. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να κρίνει, λαμβάνοντας υπόψη τις αποδείξεις που προσκόμισε η ενδιαφερομένη σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, καθώς και τις εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις για την εκτίμηση των αποδείξεων αυτών, αν η τελευταία προϋπόθεση του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, πρέπει να θεωρηθεί ότι συντρέχει στην υπόθεση της κύριας δίκης. Η προϋπόθεση αυτή αφορά το δικαίωμα ασκήσεως νομικώς κατοχυρωμένου επαγγέλματος και όχι την αμοιβή και τους λοιπούς όρους εργασίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που αναγνωρίζει την ισοτιμία μεταξύ της παλαιάς και της νέας εκπαιδεύσεως.

Επί του πρώτου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

46 Με το πρώτο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία είναι σκόπιμο να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν ένας πολίτης κράτους μέλους έχει τη δυνατότητα να επικαλεστεί τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 3 και 4 της οδηγίας 89/48 έναντι όλων των διατάξεων του εσωτερικού δικαίου που αντιβαίνουν στην οδηγία αυτή και αν αντιβαίνουν σ' αυτή διατάξεις όπως οι περιεχόμενες στον EU-EWR-LehrerVO, με τον οποίο μεταφέρθηκε η οδηγία αυτή στο εσωτερικό δίκαιο όσον αφορά το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, δεδομένου ότι, για την αναγνώριση τυπικών προσόντων για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, τα οποία αποκτήθηκαν ή αναγνωρίστηκαν σε άλλο κράτος μέλος, οι εθνικές αυτές διατάξεις απαιτούν, χωρίς εξαίρεση, η ακολουθηθείσα τριτοβάθμια εκπαίδευση να έχει ελάχιστη διάρκεια τριών ετών και να καλύπτει τουλάχιστον δύο από τα προβλεπόμενα για τη διδασκαλία στο κράτος μέλος υποδοχής μαθήματα.

47 Η I. Beuttenmüller, η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Επιτροπή φρονούν ότι ο EU-EWR-LehrerVO μετέφερε πλημμελώς στην εσωτερική έννομη τάξη την οδηγία 89/48 και υποστηρίζουν ότι υπάρχει δυνατότητα επικλήσεως του άρθρου 3, στοιχείο α', αυτής από πολίτη κράτους μέλους προκειμένου να αποκλειστεί η εφαρμογή εθνικών διατάξεων αντίθετων προς την οδηγία αυτή. Το ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης ισχυρίζεται ότι ο EU-EWR-LehrerVO ικανοποιεί τις απαιτήσεις της εν λόγω οδηγίας από κάθε άποψη και ότι, συνεπώς, οι διατάξεις της οδηγίας δεν μπορούν να εφαρμοστούν απευθείας.

48 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48, η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους υποδοχής δεν μπορεί να αρνηθεί σε υπήκοο κράτους μέλους την πρόσβαση σε νομικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα ή την άσκησή του, υπό τους ίδιους όρους με τους ημεδαπούς, επικαλούμενη την έλλειψη προσόντων, αν ο αιτών κατέχει το δίπλωμα που απαιτείται από άλλο κράτος μέλος για την πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα ή την άσκησή του στο έδαφός του και αν το δίπλωμα αυτό έχει αποκτηθεί σε κράτος μέλος.

49 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 40 της παρούσας αποφάσεως, η έννοια του «διπλώματος» κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, που χρησιμοποιείται ιδίως στο άρθρο 3, στοιχείο α', αυτής, καλύπτει όχι μόνον τα διπλώματα, πιστοποιητικά ή άλλους τίτλους που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 1, στοιχείο α', πρώτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής, αλλά και όσα εξομοιώνονται με αυτά δυνάμει του δευτέρου εδαφίου της διατάξεως αυτής. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 3, στοιχείο α', η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους υποδοχής υποχρεούται να αναγνωρίζει επαγγελματικά προσόντα που παρέχουν πρόσβαση σε νομικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα, εφόσον ο αιτών είναι κάτοχος εξομοιούμενου διπλώματος κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας αυτής, ακόμη και αν το δίπλωμα αυτό πιστοποιεί εκπαίδευση διάρκειας μικρότερης των τριών ετών και/ή αν οι αντίστοιχες σπουδές δεν πραγματοποιήθηκαν σε εκπαιδευτικό ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαιδεύσεως ή σε άλλο ίδρυμα του ιδίου επιπέδου.

50 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι εθνικές διατάξεις όπως οι προβλεπόμενες από τον EU-EWR-LehrerVO, που εξαρτούν, χωρίς εξαίρεση, την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων του εκπαιδευτικού από προηγούμενη τριτοβάθμια εκπαίδευση διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών, αντιβαίνουν στην οδηγία 89/48, και συγκεκριμένα από το άρθρο της 3, στοιχείο α'.

51 Στην οδηγία 89/48 αντιβαίνουν επίσης εθνικές διατάξεις που εξαρτούν την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων τα οποία αποκτήθηκαν σε άλλο κράτος μέλος από συγκεκριμένο περιεχόμενο της εκπαιδεύσεως, όπως οι διατάξεις του EU-EWR-LehrerVO, οι οποίες απαιτούν να καλύπτει η εκπαίδευση του αιτούντος δύο από τα προβλεπόμενα για τη διδασκαλία στη Βάδη-Βυρτεμβέργη μαθήματα.

52 Πράγματι, η Επιτροπή ορθώς επισήμανε ότι το σύστημα αμοιβαίας αναγνωρίσεως των διπλωμάτων που εισήχθη με την οδηγία 89/48 δεν προϋποθέτει ότι τα διπλώματα που χορηγούνται σε άλλα κράτη μέλη πιστοποιούν εκπαίδευση ανάλογη ή συγκρίσιμη με την προβλεπόμενη στο κράτος μέλος υποδοχής. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, ένα δίπλωμα δεν αναγνωρίζεται λόγω της ουσιαστικής αξίας της εκπαιδεύσεως που πιστοποιεί, αλλά διότι επιτρέπει την πρόσβαση σε νομικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα στο κράτος μέλος στο οποίο αποκτήθηκε ή αναγνωρίστηκε. Ως εκ τούτου, οι διαφορές στην οργάνωση ή στο περιεχόμενο της καταρτίσεως του εκπαιδευτικού, η οποία αποκτήθηκε σε άλλο κράτος μέλος σε σχέση με αυτήν που παρέχεται στο κράτος μέλος υποδοχής, δεν αρκούν για να δικαιολογήσουν άρνηση της αναγνωρίσεως των σχετικών επαγγελματικών προσόντων. Σε περίπτωση κατά την οποία οι διαφορές αυτές είναι ουσιώδεις, μπορεί να δικαιολογηθεί, ως μέγιστη επιτρεπόμενη παρέκκλιση, η εκ μέρους του κράτους μέλους υποδοχής απαίτηση να τηρήσει ο αιτών κάποιο από τα μέτρα αντισταθμιστικού χαρακτήρα, σύμφωνα με το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας.

53 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν αμφισβητείται ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, σημείο 2, του EU-EWR-LehrerVO εξαρτά την αναγνώριση των τυπικών προσόντων για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού από την προϋπόθεση η εκπαίδευση που αποκτήθηκε σε άλλο κράτος μέλος καλύπτει τουλάχιστον δύο από τα προβλεπόμενα στο κράτος μέλος υποδοχής μαθήματα, ακόμη και αν ο αιτών επιθυμεί να διδάξει ένα μόνο μάθημα που να καλύπτει η κατάρτισή του. Η προϋπόθεση αυτή είναι δυνατόν να εμποδίζει την πρόσβαση πολλών πολιτών της Ενώσεως στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, παρότι διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος αυτού στο κράτος μέλος καταγωγής τους. Επιπλέον, η εκπαίδευση που αποκτήθηκε σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό της υποδοχής απαιτείται να είναι ανάλογη ή συγκρίσιμη με την παρεχόμενη στο κράτος μέλος υποδοχής, πράγμα προδήλως αντίθετο προς το σύστημα αναγνωρίσεως διπλωμάτων που εισήγαγε η οδηγία 89/48 και προς τη σαφή διατύπωση του άρθρου 3, στοιχείο α', αυτής.

54 Ωστόσο, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες οι διατάξεις μιας οδηγίας είναι, από απόψεως περιεχομένου, ανεπιφύλακτες και επαρκώς σαφείς, οι ιδιώτες μπορούν να τις επικαλεστούν ενώπιον του εθνικού δικαστή έναντι του κράτους, αν αυτό δεν έχει προσαρμόσει εμπροθέσμως το εσωτερικό του δίκαιο προς την οδηγία ή αν το έχει πράξει κατά τρόπο πλημμελή (βλ. ιδίως τις αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 1989, 103/88, Fratelli Costanzo, Συλλογή 1989, σ. 1839, σκέψη 29, της 10ης Σεπτεμβρίου 2002, C-141/00, Kügler, Συλλογή 2002, σ. I-6833, σκέψη 51, και της 20ής Μαΐου 2003, C-465/00, C-138/01 και C-139/01, Österreichischer Rundfunk κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-4989, σκέψη 98).

55 Συναφώς, το άρθρο 3, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48 αποτελεί διάταξη της οποίας το περιεχόμενο είναι ανεπιφύλακτο και επαρκώς σαφές. Οι ιδιώτες δικαιούνται, επομένως, να επικαλεστούν τη διάταξη αυτή ενώπιον του εθνικού δικαστή προκειμένου να αποκλείσουν την εφαρμογή εθνικών διατάξεων αντιθέτων προς την οδηγία αυτή.

56 Όσον αφορά το άρθρο 4 της οδηγίας 89/48, πρέπει να επισημανθεί ότι στην υπόθεση της κύριας δίκης κανένα μέτρο αντισταθμιστικού χαρακτήρα από τα προβλεπόμενα στο άρθρο αυτό δεν επιβλήθηκε στην I. Beuttenmüller από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους υποδοχής. Υπ' αυτές τις συνθήκες, παρέλκει κρίση του Δικαστηρίου επί της ερμηνείας της διατάξεως αυτής.

57 Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι πολίτης κράτους μέλους μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 3, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48 κατά εθνικών διατάξεων αντιθέτων προς την οδηγία αυτή. Η εν λόγω οδηγία απαγορεύει τέτοιου είδους διατάξεις όταν, για την αναγνώριση των τυπικών προσόντων για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, τα οποία αποκτήθηκαν ή αναγνωρίστηκαν σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό της υποδοχής, επιβάλλουν, χωρίς εξαίρεση, η τριτοβάθμια εκπαίδευση να είχε διάρκεια τουλάχιστον τριών ετών και να καλύπτει τουλάχιστον δύο από τα προβλεπόμενα για τη διδασκαλία στο κράτος μέλος υποδοχής μαθήματα.

Επί του δεύτερου, πέμπτου και έκτου προδικαστικού ερωτήματος

58 Με το πρώτο, πέμπτο και έκτο ερώτημα, τα οποία είναι σκόπιμο να εξεταστούν από κοινού και τα οποία αφορούν την ερμηνεία των άρθρων 3 και 4 της οδηγίας 92/51, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν εάν, ελλείψει μέτρων μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο ληφθέντων εντός της προθεσμίας του άρθρου 17, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας αυτής, ένας πολίτης κράτους μέλους μπορεί να στηριχθεί στο άρθρο 3, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας για να επιτύχει την αναγνώριση στο κράτος μέλος υποδοχής των προσόντων του για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού που αποκτήθηκαν στην Αυστρία μετά διετή εκπαίδευση ή αν, αντιθέτως, πρέπει είτε να αποκλειστεί η δυνατότητα αυτή, λόγω εφαρμογής, στην υπόθεση της κύριας δίκης, της παρεκκλίσεως που προβλέπεται στο δεύτερο εδάφιο του εν λόγω άρθρου 3 είτε να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση της προηγούμενης τηρήσεως από τον αιτούντα κάποιου από τα μέτρα αντισταθμιστικού χαρακτήρα που προβλέπει το άρθρο 4 της ίδιας οδηγίας.

59 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στη διάταξη περί παραπομπής, το ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης παρέλειψε να μεταφέρει στην εσωτερική του έννομη τάξη την οδηγία 92/51, την οποία, σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας, έπρεπε να έχουν μεταφέρει τα κράτη μέλη στο εσωτερικό τους δίκαιο πριν από τις 18 Ιουνίου 1994. Επιπλέον, από το άρθρο 3, στοιχείο α', της ίδιας οδηγίας, του οποίου ο σκοπός και το περιεχόμενο είναι ανάλογα αυτών του άρθρου 3, στοιχείο α', της οδηγίας 89/48, προκύπτει ότι η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους υποδοχής οφείλει να αναγνωρίζει την ισοτιμία των προσόντων για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού που επικαλείται ο πολίτης κράτους μέλους, εφόσον ο αιτών είναι κάτοχος διπλώματος, όπως αυτό ορίζεται από τις οδηγίες 92/51 ή 89/48, που προβλέπει ένα κράτος μέλος για την πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό ή για την άσκησή του στο έδαφός του. Όπως προκύπτει από το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 92/51, αποτελεί δίπλωμα κατά την έννοια της οδηγίας αυτής κάθε τίτλος σπουδών που, μεταξύ άλλων, πιστοποιεί ότι ο δικαιούχος παρακολούθησε επιτυχώς κύκλο μεταδευτεροβάθμιων σπουδών, διαφορετικό από τον προβλεπόμενο στο άρθρο 1, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 89/48, διάρκειας τουλάχιστον ενός έτους.

60 Υπ' αυτές τις συνθήκες, ένας πολίτης κράτους μέλους μπορεί να στηριχθεί στο άρθρο 3, στοιχείο α', της οδηγίας 92/51 για να επιτύχει την αναγνώριση των προσόντων του για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, τα οποία αποκτήθηκαν

στην Αυστρία μετά διετή εκπαίδευση. Πρέπει, πάντως, να επισημανθεί ότι, σε περίπτωση που τα επαγγελματικά αυτά προσόντα πληρούν επιπλέον όλες τις προϋποθέσεις του άρθρου 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48, για να εξομοιωθούν με δίπλωμα κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου της ίδιας διατάξεως, η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους υποδοχής οφείλει να αναγνωρίσει τα προσόντα αυτά κατ' εφαρμογή του άρθρου 3, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής και όχι του άρθρου 3, στοιχείο α', της οδηγίας 92/51.

61 Εντούτοις, το ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης υποστηρίζει ότι το άρθρο 3 της οδηγίας 92/51 δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης λόγω της παρεκκλίσεως που προβλέπεται στο τελευταίο εδάφιο του άρθρου αυτού. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, το κράτος μέλος υποδοχής δεν υποχρεούται να εφαρμόσει το εν λόγω άρθρο, εφόσον η πρόσβαση στο νομικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα ή η άσκησή του εξαρτάται στο κράτος αυτό από την κατοχή διπλώματος κατά την έννοια της οδηγίας 89/48, μία από τις προϋποθέσεις χορηγήσεως του οποίου είναι η επιτυχής παρακολούθηση κύκλου δευτεροβάθμιων σπουδών διάρκειας άνω των τεσσάρων ετών. Στο πλαίσιο αυτό, το ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης ισχυρίζεται ότι η άσκηση του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαιδεύσεως προϋποθέτει σπουδές διάρκειας τριών ετών σε ανώτερη παιδαγωγική σχολή και στη συνέχεια προπαρασκευαστική περίοδο πρακτικής ασκήσεως τουλάχιστον δεκαοκτώ μηνών. Πρόκειται, επομένως, για κύκλο μεταδευτεροβάθμιων σπουδών διάρκειας μεγαλύτερης των τεσσάρων ετών κατά την έννοια του άρθρου 3, τελευταίο εδάφιο, της οδηγίας 92/51.

62 Η ερμηνεία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

63 Πρώτον, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 87 των προτάσεων του, κράτος μέλος το οποίο παρέβη την υποχρέωση περί εμπρόθεσμης και ορθής μεταφοράς μιας οδηγίας στην εσωτερική του έννομη τάξη δεν μπορεί να αντιτάξει στους πολίτες της Ενώσεως τους περιορισμούς που απορρέουν από τις διατάξεις αυτής, ούτε να απαιτήσει από αυτούς συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από την οδηγία αυτή. Συνεπώς, το ομόσπονδο

κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης δεν μπορεί να προβάλει έναντι ιδιώτη την παρέκκλιση του άρθρου 3, τελευταίο εδάφιο, της οδηγίας 92/51, εφόσον το ίδιο παρέλειψε να μεταφέρει στην εσωτερική του έννομη τάξη την οδηγία αυτή.

64 Δεύτερον, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η ερμηνεία του άρθρου 3, τελευταίο εδάφιο, της οδηγίας 92/51 που προτείνει το ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης είναι, εν πάση περιπτώσει, εσφαλμένη. Πράγματι, από διάφορες διατάξεις της ίδιας οδηγίας και ιδίως από τα άρθρα 1, στοιχείο ζ', και 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', πρώτη περίπτωση, αυτής προκύπτει ότι η έννοια του «κύκλου μεταδευτεροβάθμιων σπουδών» είναι διαφορετική από αυτήν της «πρακτικής ασκήσεως», καίτοι η επαγγελματική εκπαίδευση μπορεί να συνίσταται σε κύκλο μεταδευτεροβάθμιων σπουδών συμπληρούμενο από πρακτική άσκηση. Κανένα στοιχείο δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 3, τελευταίο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας δεν έλαβε υπόψη τη διάκριση αυτή. Επιπλέον, δεδομένου ότι πρόκειται για διάταξη που παρεκκλίνει από τη γενική αρχή που εισήγαγε η εν λόγω οδηγία, σύμφωνα με την οποία το κράτος μέλος υποδοχής δεν μπορεί να αρνηθεί την πρόσβαση σε νομικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα πολίτη κράτους μέλους που διαθέτει τα προβλεπόμενα σε άλλο κράτος μέλος προσόντα για την πρόσβαση στο επάγγελμα αυτό, πρέπει να ερμηνεύεται στενά (βλ., κατ' αναλογίαν, την προπαρατεθείσα απόφαση Kügler, σκέψη 28). Κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρηθεί ότι το άρθρο 3, τελευταίο εδάφιο, της οδηγίας 92/51 αναφέρεται μόνο στη διάρκεια του κύκλου των μεταδευτεροβάθμιων σπουδών και ότι η περίοδος πρακτικής ασκήσεως δεν μπορεί να συνυπολογιστεί στην ελάχιστη διάρκεια των τεσσάρων ετών, που αποτελεί μία από τις προϋποθέσεις εφαρμογής της παρεκκλίσεως αυτής.

65 Όσον αφορά τη δυνατότητα εξαρτήσεως της αναγνωρίσεως των επαγγελματικών προσόντων από την προϋπόθεση της τηρήσεως από τον αιτούντα κάποιου από τα μέτρα αντισταθμιστικού χαρακτήρα που προβλέπονται στο άρθρο 4 της οδηγίας 92/51, από τη σκέψη 63 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι, όταν ένα κράτος μέλος έχει παραβεί την υποχρέωσή του να μεταφέρει στην εσωτερική του έννομη τάξη τις διατάξεις μιας οδηγίας, δεν μπορεί να απαιτήσει από τους ιδιώτες συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις αυτές. Το ομόσπονδο κράτος της Βάδης-Βυρτεμβέργης δεν μπορεί, επομένως, να αρνηθεί την αναγνώριση της ισοτιμίας του διπλώματος που κατέχει η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, στηριζόμενο σε ενδεχόμενη υποχρέωσή της να τηρήσει προηγουμένως κάποιο από τα μέτρα αντισταθμιστικού χαρακτήρα.

66 Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι κανένα μέτρο αντισταθμιστικού χαρακτήρα από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 4 της οδηγίας 92/51 δεν επιβλήθηκε στην I. Beuttenmüller από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους υποδοχής. Υπ' αυτές τις συνθήκες, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 56 της παρούσας αποφάσεως σχετικά με το άρθρο 4 της οδηγίας 89/48, παρέλκει κρίση του Δικαστηρίου επί της ερμηνείας της αντίστοιχης διατάξεως της οδηγίας 92/51.

67 Κατόπιν των ανωτέρω, στο δεύτερο, πέμπτο και έκτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, ελλείψει μέτρων μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στο άρθρο 17, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 92/51, ένας πολίτης κράτους μέλους μπορεί να στηριχθεί στο άρθρο 3, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής για να επιτύχει την αναγνώριση στο κράτος μέλος υποδοχής των τυπικών προσόντων για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, όπως αυτά που αποκτήθηκαν στην Αυστρία μετά διετή εκπαίδευση. Υπό συνθήκες όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, η δυνατότητα αυτή δεν αποκλείεται λόγω εφαρμογής της παρεκκλίσεως που προβλέπει το άρθρο 3, τελευταίο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας, ούτε εξαρτάται από την προϋπόθεση προηγούμενης τηρήσεως από τον αιτούντα κάποιου από τα μέτρα αντισταθμιστικού χαρακτήρα του άρθρου 4 της ίδιας οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

68 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους τη κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος, που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 5ης Μαρτίου 2002 το Verwaltungsgericht Stuttgart, αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 1, στοιχείο α΄, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ, του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι τα τυπικά προσόντα για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, όπως αυτά που αποκτήθηκαν στο παρελθόν μετά διετή εκπαίδευση στην Αυστρία, εξομοιώνονται με δίπλωμα κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου της ίδιας διατάξεως, εφόσον οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους αυτού βεβαιώνουν ότι το δίπλωμα που αποκτήθηκε μετά διετή εκπαίδευση θεωρείται ισότιμο με το δίπλωμα που χορηγείται επί του παρόντος μετά από τριετείς σπουδές και εφόσον παρέχει εντός του κράτους μέλους αυτού τα ίδια δικαιώματα προσβάσεως στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού ή ασκήσεώς του. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να κρίνει, λαμβάνοντας υπόψη τις αποδείξεις που προσκόμισε η ενδιαφερομένη σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, καθώς και με τις εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις για την εκτίμηση των αποδείξεων αυτών, αν η τελευταία προϋπόθεση του άρθρου 1, στοιχείο α΄, δεύτερο εδάφιο, πρέπει να θεωρηθεί ότι συντρέχει στην υπόθεση της κύριας δίκης. Η προϋπόθεση αυτή αφορά το δικαίωμα ασκήσεως νομικώς κατοχυρωμένου επαγγέλματος και όχι την αμοιβή και τους λοιπούς όρους εργασίας που έχουν εφαρμογή στο κράτος μέλος που αναγνωρίζει την ισοτιμία μεταξύ της παλαιάς και της νέας εκπαιδεύσεως.**

2) **Πολίτης κράτους μέλους μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 3, στοιχείο α΄, της οδηγίας 89/48 έναντι εθνικών διατάξεων αντίθετων προς την οδηγία αυτή. Η εν λόγω οδηγία αντίκειται σε τέτοιου είδους διατάξεις όταν, για την αναγνώριση των τυπικών προσόντων για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, τα οποία αποκτήθηκαν ή αναγνωρίστηκαν σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό της υποδοχής, επιβάλλουν, χωρίς εξαίρεση, η τριτοβάθμια εκπαίδευση να είχε διάρκεια τουλάχιστον τριών ετών και να καλύπτει τουλάχιστον δύο από τα προβλεπόμενα για τη διδασκαλία στο κράτος μέλος υποδοχής μαθήματα.**

3) **Ελλείψει μέτρων για τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στο άρθρο 17, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 92/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48, ένας πολίτης κράτους μέλους μπορεί να βασιστεί στο άρθρο 3, στοιχείο α΄, της οδηγίας αυτής για να επιτύχει την αναγνώριση στο κράτος μέλος υποδοχής τυπικών προσόντων για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, όπως αυτά που αποκτήθηκαν στην Αυστρία μετά διετή εκπαίδευση. Υπό συνθήκες όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, η δυνατότητα αυτή δεν αποκλείεται λόγω εφαρμογής της παρεκκλίσεως που προβλέπει το άρθρο 3, τελευταίο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας, ούτε εξαρτάται από την προϋπόθεση προηγούμενης τηρήσεως από τον αιτούντα μέτρων αντισταθμιστικού χαρακτήρα του άρθρου 4 της ίδιας οδηγίας.**

Jann Timmermans Rosas

La Pergola von Bahr

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Απριλίου 2004.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

V. Skouris